

**Міністерство освіти і науки України
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України
Кафедра педагогіки факультету психології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Інститут проблем виховання НАПН України**

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
онлайн інтенсиву**

«Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами»

(16 – 20 листопада 2026 р.)

(в рамках освітнього проєкту «Відкрита кафедра» Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України)

Форма навчання: дистанційна 30 год. / 1 кред. ЄКТС

ЛІЦЕНЗІЯ
серія АЕ № 270777

ОБГОВОРЕНО
на засіданні педагогічної ради НЕНЦ
Протокол № 3 від 25 серпня 2026 р.

Київ – 2026

Про онлайн інтенсив «Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами»

Мета курсу: полягає у формуванні в учасників цілісної системи знань та практичних навичок, необхідних для створення безпечного, інклюзивного та стимулюючого середовища для розвитку дитини..

Об'єкт курсу: процес психологічного супроводу, підтримки та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного освітнього та соціального середовища (зокрема інклюзивного).

Предмет курсу: психологічні особливості розвитку дітей з різними нозологіями, а також система методів, прийомів та технологій надання психологічної допомоги, спрямованої на корекцію, соціальну адаптацію та психологічний супровід таких дітей в освітньому просторі.

Завдання курсу:

1. Проаналізувати роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти.
2. Проаналізувати особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
3. Визначити особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами.
4. Дослідити особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами.
5. Проаналізувати особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз.

Цільова аудиторія: педагогічні працівники закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; здатність до системного та критичного мислення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел; здатність знаходити інноваційні підходи до вирішення професійних завдань в сучасному освітньому середовищі; здатність приймати обґрунтовані рішення, професійно викладати та аргументувати свою позицію; здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій;

фахові компетентності:

- **психологічна компетентність** - розуміння психологічних особливостей дітей з особливими освітніми потребами, їхніх емоційних, поведінкових і соціальних потреб;

- **інклюзивна компетентність** - здатність створювати безпечне, підтримувальне та недискримінаційне освітнє середовище з урахуванням індивідуальних потреб дитини;
- **емоційно-підтримувальна компетентність** - уміння розпізнавати емоційні стани дітей, надавати первинну психологічну підтримку та сприяти формуванню емоційної стійкості;
- **комунікативна компетентність** - використання ефективних, доступних і недирективних способів спілкування з дітьми, які мають різні освітні та комунікативні потреби;
- **соціально-педагогічна компетентність** - здатність сприяти соціалізації, розвитку взаємодії з однолітками та формуванню позитивного досвіду участі дитини в освітньому процесі;
- **партнерська компетентність** - здатність ефективно взаємодіяти з батьками, асистентами, психологами, соціальними педагогами та іншими фахівцями для забезпечення комплексної підтримки дитини.
- **рефлексивна компетентність** - здатність аналізувати власну педагогічну діяльність, емоційні реакції та коригувати професійні підходи відповідно до потреб дітей;
- **етико-правова компетентність** - дотримання принципів поваги до гідності дитини, конфіденційності, недискримінації, безбар'єрності та захисту її прав;
- **практична компетентність психологічної підтримки** - володіння практичними прийомами стабілізації емоційного стану, підтримки позитивної самооцінки, мотивації та адаптації дітей з ООП.

СТРУКТУРА ОНЛАЙН-ІНТЕНСИВУ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ.

№ п/п	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Тема 1. Роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти	2	2	2
2	Тема 2. Особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.	2	2	2
3	Тема 3. Особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами.	2	2	2
4	Тема 4. Особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами.	2	2	2
5	Тема 5. Особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз.	2	2	
6	Діагностика. Тестування - 2 год.			
Разом:		10	10	8

Всього – 30 год. (1 кредит)

Лекції – 10 год.

Практичні заняття – 10 год.

Самостійна робота – 8 год.

Діагностика. Тестування – 2 год.

Зміст онлайн інтенсиву

Тема 1. Роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти

Зміст теми:

1. Нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання в Україні.
2. Функціонально-компетентнісний підхід до визначення особливих освітніх потреб дитини в умовах інклюзивного навчання.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Prodius O.I. Theoretical and methodological inclusion 's bases of persons with restricted opportunities as management object. Економіка: реалії часу. 2017. № 3(31). С. 76–83.
2. Адаптивне фізичне виховання: навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с
3. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.
4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Компанець Н.М. Проекція проблем розвитку дитини на рівні піраміди навчання Вільямса та Шеленбергера / Н. Компанець // Особлива дитина: навчання і виховання. - 2017. - № 1. - С. 60-69
6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.
7. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я: діти та підлітки (версія): МКФ-ДП. Всесвітня організація охорони здоров'я. 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/mkf>
8. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво - Фенікс, 2010. – 320 с

Тема 2. Особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст теми:

- Важливість фізичної сфери розвитку дитини.
- Місце фізичної сфери розвитку дитини у стандартах освіти в Україні.
- Структура фізичної сфери і методи її оцінки.
- Заняття корекції фізичної сфери розвитку для дітей з ООП.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Prodius O.I. Theoretical and methodological inclusion 's bases of persons with restricted opportunities as management object. Економіка: реалії часу. 2017. №

З(31). С. 76–83.

2. Адаптивне фізичне виховання: навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с

3. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.

4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Компанець Н.М. Проекція проблем розвитку дитини на рівні піраміди навчання Вільямса та Шеленбергера / Н. Компанець // Особлива дитина: навчання і виховання. - 2017. - № 1. - С. 60-69

6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.

7. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я: діти та підлітки (версія): МКФ-ДП. Всесвітня організація охорони здоров'я. 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/mkf>

8. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво - Фенікс, 2010. – 320 с.

Тема 3. Особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст теми:

- Особливості розвитку когнітивної сфери дітей з особливими освітніми потребами.
- Пізнавальний розвиток дітей з порушенням когнітивного розвитку.
- Особливості розвитку емоційно-вольової сфери дітей з особливими освітніми потребами.
- Особливості емоційно-вольової сфери дітей з порушеннями зору.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.

2. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 293 с.\10. Кульбіда С.В. (2019). Лінгводидактичні засади вивчення української жестової мови: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2019. 238 с. ISBN 978-617-696-905-1.

3. Кульбіда С.В. (2020). Освітній простір для всіх (застосування компетентнісного і білінгвального підходів в умовах модернізації освітньої діяльності). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія. За ред. Н. Рідей, Л. Панченко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 326 с.

4. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності

школярів / В.І. Лозова.– Харків: ОВС, 2000.– 164 с.

5. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. - Харків : Вид-во «Ранок», 2019. - 304 с.

6. Ніколенко Л. М. Актуальність проблеми формування пізнавальної активності школярів / Л. М. Ніколенко // Молодий вчений.– 2015.– No5.

7. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія / Скрипник Т.В. – К.: Фенікс, 2010. – 373 с.

8. Чеботарьова О.В. Дитина із церебральним паралічем / О. В. Чеботарьова, Л.В. Коваль, Е.А. Данілавичюте. - Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. - 40 с. - (Інклюзивне навчання).

Тема 4. Особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами

Зміст теми:

- Особливості розвитку мовленнєвої сфери дітей з особливими освітніми потребами.
- Особливості розвитку соціально-комунікативної сфери дітей з особливими освітніми потребами.
- Особливості соціального розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Адаптивне фізичне виховання : навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с.

2. Богущ А.М. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект : посібник та предметні картки / А.М. Богущ, Н.В. Гавриш. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2014.,160 с.

3. Гладченко І.В. Соціалізація дітей-сиріт першого року життя з порушеннями психофізичного розвитку [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Гладченко Ірина Вікторівна; Ін-т спец. педагогіки НАПН України. К., 2010. 210 арк.: рис., табл.

4. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку./ Укл: Л.О. Прядко, О.О. Фурман / Методичний посібник. Суми : РВВ СОППО. 2015. 114с.

5. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: нав.-метод. посіб. / Н.О. Макаруч, А.М. Висоцька, О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А.В. Міненко, С.В. Трикоз, Г.О. Блеч., І.В. Бобренко, К., 2014. 337 с.

6. Конопляста С.Ю., Сак Т.Б. Логопсихологія : навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 293 с.

7. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – «Корекц. освіта», 016 – «Спец. освіта» / Пахомова Наталія Георгіївна,

Кононова Марина Миколаївна ; М-во освіти і науки України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Вид. 2-ге, випр. – Полтава : АСМІ, 2016. – 359 с. : іл., табл.

8. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, І.С. Булах, Т. М. Зелінська. – 2-е вид., доповн. – К.: Каравела, 2007. – 400 с. - (Вища освіта в Україні)

Тема 5. Особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз.

Зміст теми:

- Оцінка ефективності різних форм психологічної допомоги родинам дітей з особливими освітніми потребами.
- Індивідуальні та адаптовані підходи до психологічної підтримки сімей які виховують дітей з особливими освітніми потребами.
- Труднощі, з якими стикаються родини дітей з особливими освітніми потребами в період війни.
- Адаптовані методи психологічної допомоги родинам дітей з особливими освітніми потребами в період війни.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Важливі кроки: сучасні практики підтримки родин дітей з ООП в умовах криз / К.Б.Бужинецька// – Київ (рукопис), 2024.– 22 с.

2. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / авт. кол., заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.

3. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям – жертвам військового конфлікту : практ. посіб. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.

4. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.

5. Поради батькам під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>

6. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. 232 с.

7. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації : метод. посіб. / Уклад. Г.Б. Растроста. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2018. 64 с.

8. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях : практикум / упорядники Т.Р. Браніцька, Л.О. Матохнюк, О.М. Шпортун. Вінниця, 2022. 131 с

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1.2. Плани практичних занять Практичне заняття 1

Тема 1. Роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти

Мета: проаналізувати роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти.

Зміст теми:

1.1. Нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання в Україні.

1.2. Функціонально-компетентнісний підхід до визначення особливих освітніх потреб дитини в умовах інклюзивного навчання.

Завдання:

Опрацювати зміст теми 1 (Тема 1. **Роль та місце дитини з особливими потребами в системі інклюзивної освіти**) та рекомендовані літературні джерела та виконати завдання на вибір:

Уявіть, що «Батькам дитини з ООП відмовили у прийнятті дитини до школи через відсутність асистента вчителя» або «Адміністрація закладу вимагає медичну довідку з діагнозом замість висновку ІРЦ (Інклюзивно-ресурсний центр)»

Використовуючи актуальні нормативно-правові акти (Закон «Про освіту», Постанови КМУ про інклюзивне навчання), знайти статтю або пункт, що регулює цю ситуацію, та сформулювати алгоритм дій для захисту права дитини на освіту.

Оформіть завдання у вигляді таблиці «Кейс — Порушення — Норма закону».

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Prodius O.I. Theoretical and methodological inclusion 's bases of persons with restricted opportunities as management object. Економіка: реалії часу. 2017. № 3(31). С. 76–83.

2. Адаптивне фізичне виховання : навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с

3. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.

4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Компанець Н.М. Проекція проблем розвитку дитини на рівні піраміди навчання Вільямса та Шеленбергера / Н. Компанець // Особлива дитина: навчання і виховання. - 2017. - № 1. - С. 60-69

6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.
7. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я: діти та підлітки (версія): МКФ-ДП. Всесвітня організація охорони здоров'я. 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/mkf>
8. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво —Фенікс, 2010. – 320 с.

Практичне заняття 2

Тема 2. Особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Мета: проаналізувати особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст теми:

- 2.1. Важливість фізичної сфери розвитку дитини.
- 2.2. Місце фізичної сфери розвитку дитини у стандартах освіти в Україні.
- 2.3. Структура фізичної сфери і методи її оцінки.
- 2.4. Заняття корекції фізичної сфери розвитку для дітей з ООП.
- 2.5. Особливості розвитку фізичної сфери дітей з порушеннями зору.
- 2.6. Рекомендації щодо розвитку фізичної сфери дітей з порушеннями функції зору.
- 2.7. Особливості розвитку фізичної сфери дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
- 2.8. Рекомендації щодо розвитку фізичної сфери у дітей із затримкою психічного розвитку.
- 2.9. Рекомендації щодо розвитку фізичної сфери дітей з РАС.
- 2.10. Особливості розвитку фізичної сфери дітей з мовленнєвими порушеннями.
- 2.11. Рекомендації щодо розвитку фізичної сфери дітей з мовленнєвими порушеннями.
- 2.12. Особливості розвитку фізичної сфери дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
- 2.13. Рекомендації щодо розвитку фізичної сфери дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Завдання:

Опрацювати зміст теми 2 (Тема 2. Особливості фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами) та рекомендовані літературні джерела:

1. Виділити ключові компоненти для оцінки фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами: антропометрія, стан великої та дрібної моторики, рівновага, координація, орієнтація у просторі.

2. Обрїть одну нозологію (наприклад, РАС або порушення зору) та спрогнозуйте типові особливості розвитку за цими параметрами.

3. Зіставити ці особливості з вимогами освітнього стандарту: які очікувані результати навчання потребуватимуть адаптації (наприклад, замість «біг з перешкодами» — «пересування за звуковим орієнтиром»).

Результат: Заповнена порівняльна таблиця «Стандарт vs Реальні можливості дитини».

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Prodius O.I. Theoretical and methodological inclusion 's bases of persons with restricted opportunities as management object. Економіка: реалії часу. 2017. № 3(31). С. 76–83.

2. Адаптивне фізичне виховання: навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с

3. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.

4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Компанець Н.М. Проекція проблем розвитку дитини на рівні піраміди навчання Вільямса та Шеленбергера / Н. Компанець // Особлива дитина: навчання і виховання. - 2017. - № 1. - С. 60-69

6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.

7. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я: діти та підлітки (версія): МКФ-ДП. Всесвітня організація охорони здоров'я. 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://moz.gov.ua/mkf>

8. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво -Фенікс, 2010. – 320 с.

Практичне заняття 3

Тема 3. Особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами

Мета: визначити особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст теми:

- Особливості розвитку когнітивної сфери дітей з особливими освітніми потребами.
- Особливості розвитку емоційно-вольової сфери дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання:

Опрацювати зміст теми 3 (Тема 3. Особливості розвитку когнітивної та емоційної сфери дітей з особливими освітніми потребами) та рекомендовані літературні джерела.

Оберіть одну з тем: «Сенсорні порушення» (зір/слух), «Ментальні порушення» (інтелект/ЗПП) та «Розлади комунікації та моторики» (РАС/мовлення/ДЦП) та заповніть порівняльну таблицю:

1. Який психічний процес страждає найбільше? (Наприклад, при порушенні слуху - словесно-логічне мислення).
2. Який процес стає опорним (компенсаторним)? (Наприклад, при порушенні мовлення — візуальне сприймання).
3. Запропонувати одну універсальну когнітивну вправу та адаптувати її під кожну нозологію своєї теми.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. — Харків : Видавництво «Ранок», 2019. — 216 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=719558>

2. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.

3. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 293 с.\10. Кульбіда С.В. (2019). Лінгводидактичні засади вивчення української жестової мови: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2019. 238 с. ISBN 978-617-696-905-1.

4. Кульбіда С.В. (2020). Освітній простір для всіх (застосування компетентнісного і білінгвального підходів в умовах модернізації освітньої діяльності). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія. За ред. Н. Рідей, Л. Панченко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 326 с.

5. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова.— Харків: ОВС, 2000.— 164 с.

6. Навчально-методичний комплект «Особлива дитина в інклюзивному дошкільному навчальному закладі» / Коваль Л. В., Компанець Н. М., Квітка Н. О., Лапін А. В., Луценко І. В.— К.: 2017 р. — 362 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=715517>

7. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М.

Таранченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с.

8. Ніколенко Л. М. Актуальність проблеми формування пізнавальної активності школярів / Л. М. Ніколенко // Молодий вчений.— 2015.— №5.

9. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму:. Монографія / Скрипник Т.В. — К.: Фенікс, 2010. — 373 с.

10. Чеботарьова О.В. Дитина із церебральним паралічем / О. В. Чеботарьова, Л.В. Коваль, Е.А. Данілавичюте. — Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. -40 с. - (Інклюзивне навчання).

Практичне заняття 4

Тема 4. Особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами

Мета: дослідити особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами.

Зміст теми:

4.1 Особливості розвитку мовленнєвої сфери дітей з особливими освітніми потребами.

4.2 Вікові особливості мовленнєвого розвитку у ранньому віці.

4.3 Особливості розвитку мовлення дітей з ООП.

4.4 Рекомендації щодо розвитку мовленнєвої сфери дітей з порушеннями зору

4.5 Особливості розвитку мовлення у дітей з порушеннями слуху.

4.6 Особливості розвитку мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.

4.7 Рекомендації щодо розвитку мовленнєвої сфери дітей з порушеннями інтелекту.

4.8 Рекомендації щодо розвитку мовленнєвої сфери дітей із ЗПР.

4.9 Особливості розвитку мовлення у дітей з розладами аутистичного спектра.

4.10 Напрями логопедичної роботи з дітьми з аутизмом.

4.11 Особливості розвитку мовлення у дітей із тяжкими розладами мовлення (ТПМ).

4.12 Рекомендації щодо напрямів планування корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ТПМ.

4.13 Особливості розвитку мовлення у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

4.14 Рекомендації щодо напрямів планування корекційно-розвиткової роботи з дітьми з ДЦП.

4.15 Особливості розвитку соціально-комунікативної сфери дітей з особливими освітніми потребами.

4.16 Особливості розвитку соціальної сфери дитини із затримкою

психічного розвитку (когнітивними порушеннями).

4.17 Рекомендації щодо формування соціальної сфери (соціальних навичок) у дітей із затримкою психічного розвитку.

4.18 Особливості соціального розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

4.19 Рекомендації щодо розвитку соціальної сфери дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

4.20 Особливості формування та розвитку соціальної сфери дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

4.21 Рекомендації щодо формування та розвитку соціальної сфери дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

4.22 Особливості соціальної сфери дітей з розладами аутичного спектру.

4.23 Рекомендації щодо формування та розвитку соціальної сфери дітей з розладами аутичного спектру.

4.24 Особливості соціального розвитку дітей з порушеннями зору.

4.25 Рекомендації щодо формування та розвитку соціальної сфери дітей з порушенням зору.

4.26 Особливості соціального розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Завдання:

Опрацювати зміст теми 4 (Тема 4. Особливості розвитку мовленнєвої та соціальної сфери дітей з особливими освітніми потребами) та рекомендовані літературні джерела.

Оберіть одну групу дітей (наприклад, із порушенням зору або ЗПР) та розробіть покроковий алгоритм навчання дитини типовій соціальній ситуації: «Знайомство на ігровому майданчику» або «Прохання про допомогу в магазині».

Питання для опрацювання: Які специфічні бар'єри існують у цієї дитини? (Наприклад, відсутність зорового контакту у незрячих або нерозуміння правил гри у дітей з ЗПР). Як педагог може допомогти дитині подолати цей бар'єр?

Оформити у вигляді тексту «Соціальної історії» з візуальним або аудіальним супроводом.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Адаптивне фізичне виховання : навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с.

2. Богуш А.М. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект : посібник та предметні картки / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2014., 160 с.

3. Гладченко І.В. Соціалізація дітей-сиріт першого року життя з порушеннями психофізичного розвитку [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Гладченко Ірина Вікторівна; Ін-т спец. педагогіки НАПН України. К., 2010. 210 арк.: рис., табл.

4. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку./ Укл: Л.О. Прядко, О.О. Фурман / Методичний посібник. Суми : РВВ СОППО. 2015. 114с.
5. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: нав.-метод. посіб. / Н.О. Макаруч, А.М. Висоцька, О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А.В. Міненко, С.В. Трикоз, Г.О. Блеч, І.В. Бобренко, К., 2014. 337 с.
6. Конопляста С.Ю., Сак Т.Б. Логопсихологія : навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 293 с.
7. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – «Корекц. освіта», 016 – «Спец. освіта» / Пахомова Наталія Георгіївна, Кононова Марина Миколаївна ; М-во освіти і науки України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Вид. 2-ге, випр. – Полтава : АСМІ, 2016. – 359 с. : іл., табл.
8. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, І.С. Булах, Т. М. Зелінська. – 2-е вид., доповн. – К.: Каравела, 2007. – 400 с. - (Вища освіта в Україні).

Практичне заняття 5

Тема 5. Особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз

Мета: проаналізувати особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз.

Зміст теми:

- 5.1.Оцінка ефективності різних форм психологічної допомоги родинам дітей з особливими освітніми потребами
- 5.2.Індивідуальні та адаптовані підходи до психологічної підтримки сімей які виховують дітей з особливими освітніми потребами
- 5.3.Труднощі, з якими стикаються родини дітей з особливими освітніми потребами в період війни.
- 5.4.Адаптовані методи психологічної допомоги родинам дітей з особливими освітніми потребами в період війни

Завдання:

Опрацювати зміст теми 5 (Тема 5. Особливості психолого-педагогічної допомоги родинам дітей з особливими потребами під час криз) та рекомендовані літературні джерела.

Зміст кейсу: «Сім'я з дитиною з РАС, яка була змушена евакуюватися в інший регіон. Батько на фронті, мати перебуває у стані хронічного стресу, у

дитини спостерігається регрес навичок та посилення сенсорної чутливості до звуків сирен».

Завдання:

1. Скласти перелік зовнішніх та внутрішніх труднощів цієї родини (наприклад: втрата звичного графіка, відсутність звичних терапій, ізоляція).
2. Проаналізувати форми допомоги: порівняти ефективність онлайн-консультацій, груп взаємопідтримки та гуманітарної допомоги саме для цього випадку.
3. Заповнити таблицю «Труднощі — Пріоритетна форма допомоги — Очікуваний ефект».

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Важливі кроки: сучасні практики підтримки родин дітей з ООП в умовах криз / К.Б.Бужинецька// — Київ (рукопис), 2024.— 22 с.
2. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / авт. кол., заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
3. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям – жертвам військового конфлікту : практ. посіб. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.
4. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол.; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
5. Поради батькам під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>
6. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. 232 с.
7. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації : метод. посіб. / Уклад. Г.Б. Растроста. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2018. 64 с.
8. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях : практикум / упорядники Т.Р. Браніцька, Л.О. Матохнюк, О.М. Шпортун. Вінниця, 2022. 131 с.

Інформаційні джерела для вивчення курсу.

Основні:

1. Адаптивне фізичне виховання : навч. посібник / уклад.: Осадченко Т. М., Семенов А.А., Ткаченко В.Т. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 210 с.
2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. — Харків : Видавництво «Ранок», 2019. — 216 с.

<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=719558>

3. Богуш А.М. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект : посібник та предметні картки / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – 2-ге вид. – Київ: Генеза, 2014. – 160 с.
4. Важливі кроки: сучасні практики підтримки родин дітей з ООП в умовах криз / К.Б.Бужинецька// – Київ (рукопис), 2024.– 22 с.
5. Гладченко І.В. Соціалізація дітей-сиріт першого року життя з порушеннями психофізичного розвитку [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Гладченко Ірина Вікторівна; Ін-т спец. педагогіки НАПН України. – К., 2010. – 210 арк.: рис., табл.
6. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / авт. кол., заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
7. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку./ Укл: Л.О. Прядко, О.О. Фурман / Методичний посібник. – Суми : РВВ СОППО. – 2015. – 114с.
8. Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку: нав.-метод. посіб. / Н.О. Макаруч, А.М. Висоцька, О.В. Чеботарьова, І.В. Гладченко, А.В. Міненко, С.В. Трикоз, Г.О. Блеч., І.В. Бобренко, К., 2014. 337 с.
9. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям – жертвам військового конфлікту : практ. посіб. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.
10. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт». - Тернопіль: Мандрівець. 2016.
11. Конопляста С.Ю., Сак Т.Б. Логопсихологія : навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. — К. : Знання, 2010.— 293 с.
12. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
13. Кульбіда С.В. (2020). Освітній простір для всіх (застосування компетентнісного і білінгвального підходів в умовах модернізації освітньої діяльності). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія. За ред. Н. Рідей, Л. Панченко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 326 с.
14. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова.– Харків: ОВС, 2000.– 164 с.
15. Навчально-методичний комплект «Особлива дитина в інклюзивному дошкільному навчальному закладі» / Коваль Л. В., Компанець Н. М., Квітка Н. О., Лапін А. В., Луценко І. В.– К.: 2017 р. – 362 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=715517>
16. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід

- дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. – К.: Видавнича група «Атопол», 2018. – с. –100.
17. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с.
 18. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – «Корекц. освіта», 016 – «Спец. освіта» / Пахомова Наталія Георгіївна, Кононова Марина Миколаївна ; М-во освіти і науки України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Вид. 2-ге, випр. – Полтава : АСМІ, 2016. – 359 с. : іл., табл.
 19. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 160 с.
 20. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації : метод. посіб. / Уклад. Г.Б. Растроста. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2018. 64 с.
 21. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. 232 с.
 22. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях : практикум / упорядники Т.Р. Браніцька, Л.О. Матохнюк, О.М. Шпортун. Вінниця, 2022. 131 с.
 23. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму:. Монографія / Скрипник Т.В. – К.: Фенікс, 2010. – 373 с.
 24. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, І.С. Булах, Т. М. Зелінська. – 2-е вид., доповн. – К.: Каравела, 2007. – 400 с. - (Вища освіта в Україні).
 25. Чеботарьова О.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями у спеціальних дошкільних закладах» (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / О.В. Чеботарьова. – К.: 2012. – 112 с.

Допоміжні джерела

1. Барабанова І.В. Навчально – методичний посібник «Розвивайте мову, рідну та чудову» / І.В.Барабанова. – Волочиськ, 2018. – 92с.
2. Блеч Г. О. Система корекційно–розвивального навчання з розвитку мовлення дошкільників з розумовою відсталістю. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2015. Вип. 8. С. 18–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooor_2015_8_4
3. Ніколенко Л. М. Актуальність проблеми формування пізнавальної активності школярів / Л. М. Ніколенко // Молодий вчений.– 2015.– №5.
4. Чеботарьова О.В. Дитина із церебральним паралічем / О. В. Чеботарьова, Л.В. Коваль, Е.А. Данілавичюте. — Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с. — (Інклюзивне навчання).
5. Ярмола Н. А. Діти дощу. Діти з розладами аутистичного спектра / Н.А. Ярмола.

– Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». – 2019. – 32 с. – (Серія «Поради батькам і педагогам»).

Електронні інформаційні ресурси

1. Поради батькам під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>